

Ο Κάρολος Κουν και η εποχή του, Οδ. Ελύτης

Οδυσσέας Ελύτης

Ο Κάρολος Κουν και η εποχή του

[...]

Μ' έναν τρόπο ανάλογο, θα έλεγα ότι αν μπορούσε να δει κάνεις την εποχή μας στη βαθύτερη ουσία της, αν αγνοούσε τα χαρακτηριστικά που συγκροτούν την πρόσοψη της και κρατούσε μονάχα τις δραματικές της στιγμές και το διαλογικό της χαρακτήρα θα βρισκότανε μπροστά σ' ένα παράξενο έργο που η σφραγίδα της σκηνοθεσίας του θα 'χε καταπληκτική ομοιότητα με τη σφραγίδα της σκηνοθεσίας του Καρόλου Κουν. Μ' αυτό δε θέλω να πω ότι ο Θεός του 20ου αιώνα είναι μαθητής του Κουν, αλλά ότι ο Κουν ασφαλώς είναι μαθητής του Θεού (θα έπρεπε να πω: του δαίμονα) των ημερών μας.

Η ζωή, ο κόσμος, οι σχέσεις των ανθρώπων, οι φανερές και οι κρυφές, οι κρυφές προπάντων, δεν υπάρχουν γι' αυτόν παρά για να οργανωθούν έτσι ώστε να ξεφύγει το φαινόμενο της ζωής από την ψυχρή παράταξη άψυχων εικόνων και να μεταβληθεί σε όνειρο και σε θαύμα. Ό,τι είναι οι λέξεις για τον ποιητή, ή τα χρώματα για τον ζωγράφο, είναι γι' αυτόν το καθημερινό σκόρπιο υλικό της εκφραστικής των ανθρώπων. Οι κινήσεις, οι σιωπές, οι φωτισμοί, ο τόνος της φωνής, και χίλια δυο άλλα, που για μας περνούν απαρατήρητα, είναι τα υλικά που του αρκούν για ν' ανεβάσει την πραγματικότητα στο αυθεντικό της επίπεδο, που είναι το επίπεδο της ψυχής. Τι είναι αλήθεια; Τι δεν είναι; Τι θέλει αυτή η γυναίκα που μας κοιτάζει απ' αντίκρυ με τα σκοτεινά και δακρυσμένα μάτια της; Αυτός ο χτύπος, έξω στο δρόμο, άραγε να σήμανε για μας; Για τη μοίρα μας; Αύριο, μεθαύριο, θα 'μαστε ακόμη εδώ ή μακριά — πολύ μακριά; Θεέ μου, τι απίθανες ιστορίες κείτονται αποκοιμισμένες πίσω απ' αυτά τα χλωμά, κέρνα πρόσωπα, των νυχτερινών λεωφορείων... Ω ναι, μια άλλη ζωή παίζεται μέσα σε τούτη. Σα σκοτεινή τεθλασμένη διατρέχει τις ημέρες μας, και όταν ο ήλιος τις φωτίζει, παρατείνουν ένα σκοτάδι με πολλαπλές αποχρώσεις.

Οι άνθρωποι μίλησαν πολύ με τα πιστόλια, και αυτό οι άξιοι δραματικοί συγγραφείς του καιρού μας το υπονοήσανε, ακόμη και όταν έβαλαν στα χείλη των ηρώων τους λόγια λατρείας και τρυφερότητας. Ο Κάρολος Κουν έθεσε την ευαισθησία του στην υπηρεσία της δεύτερης αυτής ζωής των έργων, που κλείνεται δυνάμει μέσα στην

πρώτη. Και αυτήν ζήτησε να ζωντανέψει στο στενό κύκλο της σκηνής του που — πρέπει να το ομολογήσουμε — λειτούργησε σαν πελώριος συγκεντρωτικός φακός στα χέρια του.

[...]

Ο χαμηλός τόνος και η συνειρμική του ονείρου, που πρώτη αυτή εδίδαξε, πέρασε σχεδόν ταυτόχρονα στη δραματική έκφραση με πρωταγωνιστή και φορέα της τον ιδρυτή του «Θεάτρου Τέχνης» και της ομώνυμης Σχολής του.

Τα στελέχη της, οι νέοι που θα έχουν αποφοιτήσει ως τότε, όποιο δρόμο κι αν έχουν πάρει, θα κρατούνε, φαντάζομαι, στην ανάμνησή τους, πέρα απ' αυτά τα ιστορικά και χρήσιμα, κάτι άλλο πιο πολύτιμο ακόμη: την παροιμιώδη, τη φανατική προσήλωση του Δασκάλου τους στο αυστηρό νόημα της τέχνης. Θα τον βλέπουν, ακόμη και σ' έναν άλλο κόσμο, εκεί που το πάθος, έξω από το χρόνο, εξακολουθεί να πραγματοποιείται επ' άπειρον, καθισμένο μπροστά σ' ένα τασάκι φορτωμένο αποσίγαρα, να παρατά ξαφνικά το μεγάλο φλιτζάνι με τον διπλό καφέ του και να πετάγεται όρθιος, κάτω από τους σαράντα πέντε προβολείς της σκηνής του, για να διορθώσει σ' έναν ασήμαντο ηθοποιό μίαν ασήμαντη χειρονομία, με την ιερή αγανάκτηση εκείνου που ξέρει ότι κι αυτό το ελάχιστο ακόμη είναι ικανό ν' ανατρέψει την ιδανική τάξη και τη συγκλονιστική ομορφιά του οράματός του.

Ελύτης 1959

<http://www.theatro-technis.gr/o-karolos-koun-kai-i-epoxi-toy>

Ασκήσεις

1. Ο Ελύτης δίνει τη διάσταση της σκηνοθετικής παρουσίας του Κουν στην πρώτη παράγραφο: *Αν μπορούσε να δει κανείς ... των ημερών μας.*
  - Συζητήστε πώς αντιλαμβάνεστε τα παρακάτω σημεία του κειμένου: *την εποχή στη βαθύτερη ουσία της, αν αγνοούσε τα χαρακτηριστικά που συγκροτούν την πρόσοψη της ζωής, αν κρατούσε τις δραματικές στιγμές και το διαλογικό της χαρακτήρα.*
  - Προσπαθήστε να αποδώσετε γραπτώς το νόημα της παραγράφου με δικά σας λόγια.
2. Ο ποιητής ασκεί μια ιδιαίτερα προσεγμένη κριτική στον σκηνοθέτη. Ποια χαρακτηριστικά της φυσιογνωμίας και της τέχνης του αναδεικνύει; ΧΡΗΣΗ ΜΑΚΡΟΠΕΡΙΟΔΟΥ ΛΟΓΟΥ
3. Ο Ελύτης σε αρκετά σημεία του κειμένου χρησιμοποιεί μακροπερίοδο λόγο. Πώς ερμηνεύετε την επιλογή του αυτή; Αποτελεί εμπόδιο για την κατανόηση του κειμένου η χρήση μακροπεριόδου λόγου στο συγκεκριμένο κείμενο;
4. Πώς λειτουργούσε η σκηνοθετική δεξιοτεχνία του Κ. Κουν στην παράσταση ενός θεατρικού έργου, σύμφωνα με τον Ελύτη;
5. Δουλέψτε σε ομάδες, για να βρείτε πληροφορίες στο ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΕΡΓΟ διαδίκτυο για τον Κάρολο Κουν και να παρουσιάσετε την προσωπικότητα και το έργο του στην τάξη σας, βλ. και ['Έκφραση-Έκθεση Β' λυκείου, σ. 73 κ.ε.](#)
  - α) Ανατρέξτε στην [ιστοσελίδα του Θεάτρου Τέχνης](#), όπου θα βρείτε διάφορα κείμενα του ίδιου του Κουν και άλλων σημαντικών προσώπων που σχολιάζουν το έργο του.
  - β) Παρακολουθήστε το σχετικό [αφιέρωμα της εκπομπής Παρασκήνιο](#).